

Nevidni zločini vojnih žarišč

VERONIKA ZAKONJŠEK

V zadnjih letih se na festivalskih platnih vse pogosteje pojavlja hibridna forma animiranih dokumentarcev, ki se v trenutnem političnem vzdušju vzpostavlja kot inovativen in relevanten komentar sodobne družbe in moralnih dilem življenja v pozni fazi kapitalizma, neokolonializma in neskončnega izčrpavanja narave. Gre za filme, ki povečini odpirajo mračne teme človeštva in njegove pogosto vprašljive človečnosti, a s prepletom razgibanih tehnik animacije gledalce nagovarjajo nekoliko lahkotneje, sodelujoče protagoniste, ki se navadno pojavljajo v obliki zvočnih intervjujev, pa zaščitijo s plastjo anonimnosti. Takšen film je tudi **Ničelna toleranca do nekaznovanja** (Zero Impunity, 2018, Nicolas Blies in Stéphane Hueber-Blies), saj se opira na tragične zgodbe oseb, ki zaradi občutljive osebne situacije niso bile pripravljene stopiti pred kamero.

Film, ki ga je na domače ekrane pripeljala letošnja Aimateka, je več kot le animirani dokumentarec, ki z zanimivim preigravanjem žanra kombinira preiskovalno novinarstvo, aktivizem in družbeni performans. Gre za globalni transmedijski projekt, ki se razteza daleč preko varnih zavetij naših dnevnih sob ter v ospredje postavlja srhljivo in pogosto tabuizirano temo spolnega nasilja, ki se na lokacijah oboroženih spopadov uporablja kot eno glavnih »orožij«. Projekt se osredotoči na ozek izbor nedavnih kriznih žarišč, kakršna so z državljansko vojno razbita Sirija, v politični konflikt ujeta Ukrajina in s humanitarno krizo zaznamovana Demokratična republika Kongo, a film vseeno vzdržuje zavedanje, da se obravnavane teme prelivajo daleč preko umetno načrtanih nacionalnih in ideoloških mej. Režiserja tako ostajata zvesta svojemu subverzivnemu sporočilu, ki v središče problema nikoli ne postavlja izrojenih političnih režimov, temveč uporabo spolnega nasilja kot univerzalne taktike psihološkega vojskovanja jasno izpostavita kot produkt patriarhalne družbe.

Najsi gre za množična posilstva sirskih otrok, ki jim v ujetništvu vbrizgavajo hormone, raztrgajo genitalije ter jim za vedno odvzamejo dostojanstvo in občutek varnosti, ali prisilno prostitucijo, v katero so zaradi pomanjkanja osnovnih življenjskih dobrin prisiljena mladoletna dekleta

v Kongu, film odpira zanimiv diskurz o oblikah in razsežnostih spolnega izkoriščanja, ob čemer ne prizanese niti francoskim mirovnikom, ki s plačevanjem za spolne usluge na z vojnim stanjem prizadetih območjih jasno zlorablajo svojo pozicijo moči. A daleč najzanimivejša poteza filma je nedvomno ta, da svoje poglavje posveti tudi moškim žrtvam spolnega poniževanja in medicinskega posilstva, ki ga v zaporu ameriške vojaške baze Guantánamo in iraškem Abu Ghraibu doživljajo muslimanski ujetniki. Čeprav bi lahko bilo na prvi pogled postavljanje vzporednic med posilstvom 11-letne deklice in sadističnim mučenjem zapornikov z obliko rektalnega hranjenja nekoliko kočljivo, uspeta režiserja z osredotočenostjo na posilstvo kot vojno orožje, ki ponižuje, stigmatizira in uničuje socialne vezi, med različnimi zgodbami postaviti zanimiv narativni lok, ki opisanih situacij nikoli ne primerja, temveč nas o tej spregledani globalni tragediji le neprizanesljivo direktno informira.

Ničelna toleranca do nekaznovanja je tako predvsem zgoščen pregled širše raziskave, ki preučuje različne manifestacije uporabe posilstva in pod katero se podpisuje cela vrsta novinarjev, humanitarnih delavcev in psihologov. Delno nanašajoč se na enostavno 2D animacijo, ki filmsko platno zapolni med vsemi najbolj tragičnimi in barbarsko okrutnimi momenti, film preostalo polovico nameni arhivskim posnetkom in družbeni art inštalaciji, ki poskuša po urbanih mestnih središčih nezainteresirane mimoidoče seznaniti s problematiko spolnih žrtev na vojnih območjih. Strukturno strnjen v šest poglavij, film tako pogosto deluje prenatrpan z geografsko razkropljenimi situacijami in prehodi med vizualnimi formami, med katerimi režiserja predvsem družbenemu performansu, ki ga projicirata na fasade mestnih hiš, namenita prevelik del fokusa. A vendar ni dvoma, da gre za pretresljivo in pomembno delo, saj pred nami razgrinja temačen element v vojni konflikt ujetih območij, ki ga javni diskurz brezbrizno dojema kot del kolateralne škode, posledice pa ne bodo nikoli enako vidne kot množični poboji in v imenu nenasitnih človeških apetitov prelita kri.